

Београдска филхармонија
Сезона 2021/22
Баш смо вас се ужелели

Петак, 18. март 2022.

Хосеин Пишкар
Јулијан Штекел, виолончело

Јан Сибелијус
Ноћна вожња и свитање, оп. 55

Трајање: око 16 минута

Ернест Блох
Шеломо: Јеврејска рајсодија за виолончело и оркестар

Трајање: око 20 минута

Јан Сибелијус
Симфонија бр. 3, оп. 52 у Це-дуру

Allegro moderato
Andantino con moto, quasi allegretto
Moderato – Allegro ma non tanto

Трајање: око 30 минута

Несумњиво највећи фински композитор, **Јан Сибелијус** (1865-1957) кроз читав XX век био је предмет контроверзи и сукобљених мишљења музичких професионалаца. Малер је, на пример, његову музику описао као *обични кич, зачињен извесним нордијским оркестарским финесама, као са њрстохватом националној саса*. И поред бројних критика, Сибелијусов успех код публике никада није био доведен у питање. Композитори који су стварали у XX и XXI веку попут Мортонa Фелдмана или Магнуса Линдберга су, пак, имали веома високо мишљење о његовој музици. Визионарски аспекти Сибелијусове музике, нарочито изузетно јединство музичких елемената и изврсно руковање великим формама, помогли су му да осигура један од најређих квалитета додељених популарних композитора – уважавање стручне јавности.

У Сибелијусова најпознатија дела убрајају се седам симфонија (од којих су 1, 2 и 5. најчешће на репертоару), Концерт за виолину и оркестар, и неколико тонских поема, са *Финландијом* као најпопуларнијом. Једно од не тако често извођених али стилски уједначених, изражајних и дубоко потресних дела, свакако је **Ноћна возња и свитање**.

Дело је настало 1908. године, а као инспирација су композитору послужила два извора: посета римском Колосеуму и доживљај спектакуларног изласка сунца током возње санкама од Хелсинкија до Керва. Премијера је доживела лоше критике и готово читав наредни век проводи у групи његових најмање цењених дела. Последњих година се све чешће налази на репертоару диригената који увиђају узбудљив карактер и психолошко богатство композиције. Међу њима су Осмо Ванска, Алан Гилберт, Дејвид Робертсон, Еса-Пека Салонен и Сакари Орамо.

Симфонија бр. 3, оп. 52 у Це-дуру, дело је настало у истом стваралачком периоду. Написана 1907. године, конципирана је као троставачно симфонијско дело. Дошавши између романтичарског интензитета прве две и озбиљније комплексности каснијих Сибелијусових симфонија, ово је ведро, тријумфално и наизглед извођачки једноставно дело. Економичност музичких средстава очигледна је, нарочито у првом ставу, и неретко директно асоцира на Бетовена. Дело је премијерно извело Хелсиншко филхармонијско друштво, под диригентском палицом аутора. Иако се не убраја у најпопуларнија дела Јана Сибелијуса, Симфонија бр. 3 је нашла своје место у савременом концертном репертоару.

Између два Сибелијусова остварења налази се концертантно дело америчког композитора швајцарског порекла, **Ернеста Блоха** (1880-1959). **Шеломо: Јеврејска рајсодија за виолончело и оркестар**, последње је дело из композиторовог *Јеврејског циклуса* – групе композиција кроз које је трагао за својим музичким идентитетом. Након завршетка рада на овом делу, Блох је емигрирао у САД. *Шеломо* је написан 1915-16., а премијерно изведен 3. маја 1917. године у Карнеги Холу у Њујорку. Солиста је био Ханс Киндлер, диригент Артур Бодански, а на концерту су изведена и друга дела из Блоховог циклуса, укључујући и премијеру *Израелске симфоније* под управом аутора, као и *Три јеврејске тонске њоеме*.

Реч Шеломо је хебрејска варијанта имена Соломон, а аутор у истоименом делу користи виолончело да представи глас краља Соломона. Блох јесте црпео инспирацију из Библије, али је непосредно стваралачко надахнуће добио гледајући у воштану фигуру Краља Соломона коју је урадила Катарина Барјански, супруга виолончелисте Александра Барјанског коме је дело посвећено.

Шеломо је структурално подељен у три одсека, при чему је сваки одвојен употребом различите текстуре и тема у цикличној форми.

Блох је годинама касније дело описао као психоанализу његовог несвесног креативног процеса, при чему је соло виолончело инкарнација краља Соломона, док оркестар представља свет око њега, као и животна искуства. Такође је навео да у одређеним ситуацијама оркестар одражава Соломонове мисли, док соло виолончело приказује његове речи.

мр Асја Радоњић